

Projekt

z dnia 10 marca 2021 r.

Zatwierdzony przez

**UCHWAŁA NR
RADY GMINY CZERWONAK**

z dnia 2021 r.

**w sprawie Gminnego Programu na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak "ZACHOWAJ
RADOŚĆ ŻYCIA" na lata 2021-2025**

Na podstawie art. 18 ust. 1 i art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i 1378) oraz art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 i 2369) uchwala się, co następuje:

§ 1. Uchwala się Gminny Program na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak „ZACHOWAJ RADOŚĆ ŻYCIA” na lata 2021-2025, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Dyrektorowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwonaku.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Załącznik do uchwały Nr
Rady Gminy Czerwonak
z dnia 2021 r.

**GMINNY PROGRAM
NA RZECZ STARSZYCH MIESZKAŃCÓW
GMINY CZERWONAK
„ZACHOWAJ RADOŚĆ ŻYCIA”
na lata 2021 – 2025**

SPIS TREŚCI

I. Wprowadzenie	3
Podstawa prawna	3
II. Podstawowe dane i informacje istotne w odniesieniu do adresatów Programu	4
III. Gmina Czerwonak	
1. Dane demograficzne	6
2. Seniorzy w gminie Czerwonak – aktywność i rekreacja, wsparcie i pomoc	9
IV. Cele Programu	
1. Cel główny	14
2. Cele szczegółowe z wykazem zadań	14
V. Finansowanie Programu	15
VI. Zakończenie	15
Spis tabel	16

I. Wprowadzenie

Gminny Program na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak „ZACHOWAJ RADOŚĆ ŻYCIA” na lata 2021-2025, został opracowany zgodnie z art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 i 1378), a także w oparciu o art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 i 2369).

Zgodnie z w/w do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, a także podejmowanie działań wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.

Gminny Program na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak nawiązuje do kierunków polityki społecznej sygnalizowanych w dokumentach przedstawionych poniżej.

Polityka społeczna wobec osób starszych 2030. Bezpieczeństwo – Uczestnictwo – Solidarność, który został przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 26 października 2018 r.¹

Elementy tej polityki stanowią gwarancję właściwej realizacji działań przyczyniających się do znacznego podniesienia jakości i poziomu życia osób starszych w Polsce. Celem polityki wobec osób starszych jest podnoszenie jakości życia seniorów poprzez umożliwienie im pozostawania jak najdłużej samodzielnymi i aktywnymi oraz zapewnienie bezpieczeństwa. Obszary uwzględniające działania wobec ogółu osób starszych obejmują m. in. ich uczestnictwo w życiu społecznym oraz wspieranie wszelkich form aktywności obywatelskiej, społecznej, kulturalnej, artystycznej, sportowej i religijnej oraz tworzenie warunków do solidarności i integracji międzypokoleniowej. Według przyjętych założeń realizowane będzie to przez promocję wolontariatu i promowanie działań umożliwiających kontakt i współpracę osób z różnych grup wiekowych.

Strategia Polityki Społecznej dla Wielkopolski do 2030 roku sporządzona przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu.² Strategia odpowiada na kluczowe wyzwanie ostatnich lat jakim jest proces starzenia się społeczeństwa.

Narodowy Program Zdrowia, zarówno ten obowiązujący w latach 2016-2020 (cel operacyjny dotyczący profilaktyki zdrowia psychicznego i poprawy dobrostanu psychicznego społeczeństwa), jak i założenia ujęte w projekcie Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025, którego celem strategicznym jest zwiększenie liczby lat przeżytych w zdrowiu oraz zmniejszenie nierówności w zdrowiu. W celach operacyjnych znajduje się m. in. zdrowe i aktywne starzenie się.

PODSTAWA PRAWNA

- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r., poz. 713 i 1378)
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2021 r., poz. 305)
- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 i 2369)

¹ <https://www.monitorpolski.gov.pl/M2018000116901.pdf>

² https://rops.poznan.pl/wp-content/uploads/2020/09/Projekt-Strategii-Polityki-Spo%C5%82ecznej-dla-Wielkopolski-do-2030-roku_dokument-do-konsultacji.pdf

- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2020 r., poz. 218 i 956)
- Ustawa z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2020 r., poz. 685)
- Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz. U. z 2020 r., poz. 1398 ze zm.)
- Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2020 r., poz. 1057)
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2020 r., poz. 1359).

II. Podstawowe dane i informacje istotne w odniesieniu do adresatów Programu

W ustawie z dnia 11 września 2015 roku o seniorach, znajdziemy definicję mówiącą, iż osoba starsza to osoba, która ukończyła 60 r.ż.

Spora grupa z tego przedziału wiekowego prowadzi aktywny tryb życia. Mogą wybierać spośród bogatej oferty zajęć kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych. W większych i mniejszych miejscowościach wystarczy chcieć włączyć się w życie społeczne. A co z seniorami niesamodzielnymi, zależnymi? Konstytucja zakazuje dyskryminacji w życiu społecznym, politycznym i gospodarczym „z jakiegokolwiek przyczyny”, co oznacza zakaz dyskryminacji ze względu m. in. na wiek. Niestety w praktyce zdarza się, że zasada równego traktowania ze względu na tę zmienną nie jest przestrzegana. Trudności w dostosowaniu się do zachodzących zmian, nieumiejętność korzystania z nowoczesnych technologii, zależność od osób młodszych, gorsza kondycja finansowa, zmniejszają ich poczucie bezpieczeństwa. A to wraz z poczuciem, że nie jest się pełnoprawnym członkiem społeczeństwa, wpływa na zjawisko wykluczenia seniorów (tzw. eutanazja społeczna). Dotyczy to przebywających we własnym domu chorych z dużymi deficytami w samoopiece. Taki chory prawie nie wstaje z łóżka i wymaga pomocy we wszystkich czynnościach życiowych.

Z informacji Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej o sytuacji osób starszych w Polsce za 2019 rok³:

Proces starzenia się ludności Polski jest wynikiem niskiego poziomu dzietności oraz wydłużania się trwania życia. W końcu 2019 roku liczba ludności Polski wyniosła 38,4 mln, w tym ponad 9,7 mln osób stanowiły osoby w wieku 60 lat i więcej (ponad 25%), z tego 17,4 % osób starszych to osoby w wieku co najmniej 80 lat. Zmniejszająca się liczba rodzin wielopokoleniowych, zachodzące zmiany na rynku pracy (m. in. zwiększa się migracja osób młodszych za pracą) powodują coraz większe osamotnienie osób starszych w rodzinie i społeczności lokalnej, co staje się coraz większym wyzwaniem. Działania ograniczające poczucie osamotnienia mogą być prowadzone w różnego rodzaju projektach społecznych, aktywność stwarza szansę na spotkanie z innymi ludźmi, pozwala uniknąć izolacji społecznej.

W województwie wielkopolskim na terenie 187 gmin funkcjonowało 135 Klubów Seniora i 98 kół Związku Emerytów i Rencistów, których głównym celem jest aktywizacja seniorów i włączanie ich w życie społeczności lokalnej. Ważnym punktem spotkań jest organizowanie wycieczek

³ <https://www.gov.pl/web/rodzina/informacja-o-sytuacji-osob-starszych-w-polsce-za-rok-2019>

krajoznawczych i spotkań okolicznościowych, które dają możliwość wspólnego spędzania czasu w grupie rówieśników oraz zaspokojenie potrzeb kulturalnych i towarzyskich.

W województwie wielkopolskim liczącym 226 gmin działają 32 gminne rady seniorów (stan na koniec 2019 r.), które biorą aktywny udział w działaniach na rzecz lokalnej polityki senioralnej.

Schorzenia dominujące w grupie osób starszych to głównie cukrzyca, samoistne nadciśnienie, zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa, przewlekła choroba niedokrwienna serca, rozrost gruczołu krokowego. W województwie wielkopolskim liczba osób starszych objętych czynną opieką lekarza podstawowej opieki zdrowotnej wynosi 736 954. Dodatkowa dana: w całym województwie wielkopolskim w 2019 roku funkcjonowało tylko 26 poradni geriatrycznych, gdzie pracowało 23 lekarzy geriatrów.

Usługi opiekuńcze świadczone osobom starszym udzielone w 2019 r. w województwie wielkopolskim: liczba osób starszych objętych pomocą- 12 424, w tym 327 osoby objęte pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych i 1 355 osób pomocą w formie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi.

Na koniec 2019 roku na terenie kraju funkcjonowały 823 gminne i ponadgminne domy pomocy społecznej na ogólną liczbę miejsc 81 004, w których liczba mieszkańców wynosiła 79 766 osób, przy czym w typie placówki opieki całodobowej liczba osób w podeszłym wieku wynosiła 6 686. Natomiast jeżeli chodzi o województwo wielkopolskie to działały 63 domy pomocy społecznej, w tym 11 placówek było dedykowane tylko dla osób starszych. We wszystkich DPS na dzień 31 grudnia 2019 roku zamieszkiwało 7 249 osób, z czego 3 302 były to osoby powyżej 65 roku życia (czyli 52,2% wszystkich mieszkańców).

W uzasadnieniu projektu Narodowego Programu Zdrowia na lata 2021–2025 wskazano, na podstawie prognozy demograficznej Głównego Urzędu Statystycznego, że do 2050 roku nastąpi znaczne zmniejszenie liczby dzieci (w wieku 0–14 lat) oraz młodzieży i osób dorosłych (w wieku 15–59 lat), natomiast zwiększy się liczba osób w wieku 60+. W rezultacie udział osób 60+ w populacji mieszkańców kraju zwiększy się ze wspomnianych 24% zanotowanych w 2017 roku do ponad 40% (czyli do 13,7 mln osób) w 2050 roku.

Według Strategii Polityki Społecznej Województwa Wielkopolskiego do 2030 roku⁴, w 2019 roku 20,4% całej populacji mieszkańców województwa wielkopolskiego czyli w sumie 715 145 osób było w wieku poprodukcyjnym, z czego zdecydowanie przeważają kobiety (stanowiąc 67% subpopulacji). Według prognoz GUS, w latach 2013-2050, liczba osób w wieku 65 lat i więcej zwiększy się o 116,7 %, a osób w wieku 80 lat i więcej o 168,4 %. Przyczyną tego stanu rzeczy jest wchodzenie w etap późnej starości licznych roczników osób urodzonych między drugą wojną światową a początkiem lat sześćdziesiątych. Niemal co piąta osoba po 65 r.ż. czuje się samotna, a odsetek ten istotnie wzrasta wśród osób powyżej 80 r. ż. Uczucia samotności doświadczają najczęściej osoby mieszkające w jednoosobowych gospodarstwach, przede wszystkim owidowiałe kobiety. Społeczne konsekwencje osamotnienia to przede wszystkim: pogorszenie stanu zdrowia, większe ryzyko depresji czy podatność na uzależnienia.⁵

Z danych zawartych w Ocenie Zasobów Pomocy Społecznej 2019 roku (coroczny raport w oparciu o analizę lokalnej sytuacji społecznej i demograficznej)⁶, wynika, iż zarówno w województwie wielkopolskim, jak i w całej Polsce, starzejące się społeczeństwo jest jednym z najważniejszych

⁴ https://rops.poznan.pl/wp-content/uploads/2020/09/Projekt-Strategii-Polityki-Spo%C5%82ecznej-dla-Wielkopolski-do-2030-roku_dokument-do-konsultacji.pdf

⁵ Wyniki badania „Sytuacja społeczna osób w wieku 65+” zrealizowanego na zlecenie Stowarzyszenia Mali Bracia Ubogich <https://malibracia.org.pl/aktualnosci/samotnosc-polskiego-seniora>

⁶ <http://rops.poznan.pl/badania-i-analizy-spoeczne/ocena-zasobow-pomocy-spoecznej/>

wyzwań demograficznych. Sytuacja ta jest wynikiem niskiej dzietności oraz wydłużenia przeciętnego trwania życia. Struktura ludności Wielkopolski względem pozostałych regionów Polski jest relatywnie młoda. Szacuje się, że w 2020 roku osoby w wieku 65 lat i więcej to 17,5% wielkopolskiej populacji, natomiast w 2050 roku będzie to już 30,9%. Dla Polski wartości te będą wynosiły odpowiednio 18,9% i 32,7%.

Autorzy „Diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej i przestrzennej Województwa Wielkopolskiego 2019”⁷ przewidują, że nie należy oczekiwać w najbliższej perspektywie znaczących zmian zapewniających stabilny rozwój demograficzny. W województwie wielkopolskim w 2018 roku zmniejszył się odsetek ludności w wieku produkcyjnym (kobiety od 18 do 59 lat, mężczyźni od 18 do 64 lat) kosztem zwiększenia udziału grupy w wieku poprodukcyjnym. W 2018 roku udział osób w wieku produkcyjnym wyniósł 60,7%, w wieku poprodukcyjnym 19,9%, natomiast przedprodukcyjnym 19,3%. Wskaźnik obciążenia demograficznego (liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadających na 100 osób w wieku produkcyjnym), nadal systematycznie wzrasta, a kształtował się w Wielkopolsce w 2018 roku na poziomie 32,8 osoby (w kraju 35,3 osoby).

Nasilający się proces starzenia się ludności, który jest wynikiem wydłużenia trwania życia, pogłębia się na skutek niskiego poziomu dzietności. Współczynnik starości demograficznej, tj. relacja liczby ludności w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności wzrasta z roku na rok. W 2010 roku w Wielkopolsce wyniósł on 11,8%, a w 2018 roku wzrósł do 16,3% (w kraju odpowiednio 13,5% wobec 17,5%). W niedalekiej przyszłości wzrost liczby i odsetka osób w starszym wieku wpłynie na zmniejszenie podaży pracy i będzie stanowić wyzwanie w obszarze polityki ekonomicznej, socjalnej oraz zdrowotnej. Starzenie się społeczeństwa jest zróżnicowane regionalnie.

III. Gmina Czerwonak

1. Dane demograficzne

Czerwonak jest największą pod względem liczby mieszkańców i najgęściej zaludnioną gminą wiejską w całej Wielkopolsce. Pomimo statusu gminy wiejskiej jest jednocześnie w dużej części obszarem mocno zurbanizowanym, jak też pokrytym lasami Puszczy Zielonki⁸.

Gmina Czerwonak położona jest w powiecie poznańskim, tworzy ją 17 wsi, administracyjnie podzielonych na 11 sołectw i 3 osiedla samorządowe.

Tabela nr 1. Gmina Czerwonak w liczbach

Rodzaj danych	Wartość
obszar	82,2 km ²
liczba mieszkańców	26 195 osób (31.12.2020 r.)
śr. gęstość zaludnienia	319 osób/km ²
liczba wsi	17

⁷ opracowanie: Wielkopolskie Regionalne Obserwatorium Terytorialne Departament Polityki Regionalnej Urząd Marszałkowski Województwa Wielkopolskiego <https://wrot.umww.pl/diagnoza-sytuacji-spoleczno-gospodarczej-i-przestrzennej-wojewodztwa-wielkopolskiego-2019/>

⁸ <http://metropoliapoznan.pl/gmina.3.czerwonak.html>

liczba sołectw	11
liczba osiedli	3

Źródło: Urząd Gminy Czerwonak

Poniżej przedstawiono liczbę ludności w gminie Czerwonak, z podziałem na poszczególne miejscowości, na przestrzeni lat 2011 – 2020.

Tabela nr 2. Liczba ludności w gminie Czerwonak w latach 2011-2020 (porównawczo)

Lp.	Miejscowość	2011	2014	2017	2020	% wzrostu
1.	Annowo	70	73	86	106	51,43
2.	Bolechowo	303	295	306	316	4,30
3.	Bolechowo Osiedle	1 105	1 153	1 185	1 245	12,67
4.	Bolechówko	526	569	604	656	24,71
5.	Czerwonak	5 652	5 685	5 635	5 554	-1,73
6.	Dębogóra	138	180	195	221	60,14
7.	Kicin	1 455	1 576	1702	1838	26,32
8.	Kliny	209	235	270	305	45,93
9.	Koziegłowy	11 399	11 458	11 377	11 237	-1,42
10.	Ludwikowo	9	9	10	10	11,11
11.	Mielno	320	256	257	263	-17,81
12.	Miękowo	373	459	605	753	101,88
13.	Owińska	2 190	2 150	2 118	2 075	-5,25
14.	Potasze	431	488	523	561	30,16
15.	Promnice	812	882	916	963	18,60
16.	Szlachęcin	34	31	28	26	-23,53
17.	Trzaskowo	57	59	61	66	15,79
	RAZEM	24 993	25 558	25 878	26 195	4,81

Źródło: Urząd Gminy Czerwonak

Jak wynika z tabeli, ogólna liczba mieszkańców gminy Czerwonak od kilkunastu lat nieustannie wzrasta. Można uznać, iż w analizowanym okresie nastąpił przyrost liczby ludności w większości miejsc gminy. Odnotować należy spadek w Czerwonaku, Koziegłowach, Mielnie, Owińskich i Szlachęcinie.

Tabela nr 3. Mieszkańcy gminy Czerwonak w strukturze wieku i płci stan na 31.12.2020 roku

Przedziały wiekowe	P Ł E Ć				N	
	KOBIETY		MĘŻCZYŹNI			
	L	%	L	%	L	%
0 – 3	503	3,71	525	4,16	1 028	3,93
4 – 6	418	3,08	502	3,98	920	3,51
7 – 15	1 439	10,61	1 578	12,49	3 017	11,52
16 – 18	349	2,57	390	3,09	739	2,82
19 – 40	3 795	27,98	3 784	29,96	7 579	28,93
41 – 60	3 787	27,92	3 428	27,14	7 215	27,54

61-70	2 067	15,24	1 688	13,36	3 755	14,34
71 i więcej	1 206	8,89	735	5,82	1 941	7,41
Razem	13 564		12 630		26 194	
%		51,78		48,22		100

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Czerwonak

W 2020 roku najliczniejszą grupą w strukturze wiekowej były osoby między 19 a 60 r. ż, które stanowiły w sumie 56,47 % wszystkich mieszkańców gminy Czerwonak. W dalszej kolejności lokują się osoby w wieku 61-70 lat (14,34 %), dzieci 7-15 (11,52 %). Porównywalne wielkością grupy wiekowe to dzieci od urodzenia do 6 roku życia (7,44 %) oraz osoby 71 lat i starsi (7,41%).

Kolejna, poniższa tabela przedstawia powiększanie się grupy starszych wiekiem mieszkańców gminy Czerwonak w okresie między 2018 a 2020 rokiem. Ogółem, w podanym przedziale czasowym tylko trzech lat, nastąpił wzrost w tym przedziale populacji o blisko 22 %.

Tabela nr 4. Mieszkańcy gminy Czerwonak w strukturze wieku w latach 2018, 2019, 2020 (porównawczo)

Przedziały wiekowe	Rok					
	2018		2019		2020	
	L	% ogółu mieszkańców w roku (25 987 os.)	L	% ogółu mieszkańców w roku (26 093 os.)	L	% ogółu mieszkańców w roku (26 194 os.)
61-64	2 038	7,84 %	2 115	8,11 %	2 116	8,08 %
65-70	1 456	5,60 %	1 543	5,91 %	1 639	6,26 %
71-81	1 120	4,31 %	1 269	4,86 %	1 397	5,33 %
81 i więcej	513	1,97 %	537	2,06 %	544	2,08 %
Razem	5 127	19,72 %	5 464	20,94 %	5 696	21,75 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Czerwonak

Przyrostem naturalnym określa się różnicę pomiędzy liczbą urodzeń żywych a liczbą zgonów w danej populacji. Jeśli więcej jest urodzeń – przyrost naturalny ma wartość dodatnią, natomiast jeśli zgonów jest więcej niż urodzeń, wskaźnik ma wartość ujemną. W gminie Czerwonak kształtowało się to następująco (porównawczo) w poszczególnych latach:

Tabela nr 5. Przyrost naturalny (wskaźnik na 1 000 mieszkańców) w gminie Czerwonak w latach 2011-2020 (porównawczo)

Rok	Wskaźnik	Liczba osób	Liczba ludności
2011	5,84	146	24 993
2014	5,01	128	25 558
2017	3,98	103	25 878
2018	3,39	88	25 975
2019	2,30	60	26 089
2020	1,41	37	26 195

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy Czerwonak

W okresie, który został poddany analizie, wskaźniki przyrostu naturalnego miały wartość dodatnią. Jednak w ostatnich latach wykazuje on istotną tendencję malejącą.

2. Seniorzy w gminie Czerwonak – aktywność i rekreacja, wsparcie i pomoc.

Gmina sąsiaduje z miastem Poznaniem. Lokalizacja ta spowodowała, że Czerwonak stał się częścią aglomeracji poznańskiej, pełniąc funkcję zaplecza mieszkaniowego. Poznaniacy chętnie osiedlają się w tej okolicy, korzystając z uroków środowiska i terenów inwestycyjnych.

W gminie znajdują się placówki oświatowe, zapewniające dzieciom kształcenie na różnych etapach rozwoju.

Zaznaczyć należy, że teren Gminy rozciąga się wzdłuż rzeki Warty (droga wojewódzka 196 z Poznania do Wągrowca), stwarzając dla przemieszczających się zwiększone odległości do pokonania. Miejsca użyteczności publicznej funkcjonują w różnych miejscowościach:

- Gminny Ośrodek Kultury „Sokół” wraz z Centrum Kultury i Rekreacji, mający swoje siedziby w Czerwonaku, Koziegłowach, Owińskach, Potaszach, Promnicach,
- Gminna Biblioteka Publiczna w Czerwonaku z filiami: Czerwonak, Koziegłowy, Owińska, Bolechowo,
- Centrum Rozwoju Kultury Fizycznej Akwen w Czerwonaku wraz z licznymi obiektami usytuowanymi w różnych miejscach gminy, jak: Sala widowiskowa i Pływalnia w Koziegłowach, Hala Sportowa w Czerwonaku, Przystań kajakowa Akwen Marina w Czerwonaku, Kąpielisko Akwen Tropicana w Owińskach, Korty tenisowe w Bolechowie, boiska sportowe.

Do powszechnego widoku należą rowerzyści, biegacze, czy maszerujący z kijkami Nordic Walking. Gmina Czerwonak należy do Związku Międzygminnego „Puszcza Zielonka”.

Obiekty infrastruktury kultury, sportu i rekreacji funkcjonujące na terenie gminy Czerwonak sprzyjają aktywnemu spędzaniu czasu wolnego. Z tej sposobności korzystają starsi mieszkańcy gminy. Oferta Centrum Kultury i Rekreacji Fizycznej, Gminnego Ośrodka Kultury „SOKÓŁ” i Gminnej Biblioteki zachęca do włączania się w wydarzenia i imprezy, czy zajęcia plastyczne, teatralne, muzyczne, taneczne. Udział w zajęciach Centrum Rozwoju Kultury Fizycznej „AKWEN” umożliwia podtrzymywanie sprawności fizycznej.

Tabela nr 6. Liczba członków Klubów Seniora w gminie Czerwonak

Miejscowość siedziby Klubu Seniora GOK	Rok		
	2018	2019	2020
Czerwonak	93	92	88
Owińska	78	107	83
Kicin	32	43	42

Źródło: dane z GOK „Sokół” w Czerwonaku

Według szacunkowych danych, klubowicze to przede wszystkim kobiety; można przyjąć, iż podział według płci kształtuje się w proporcji 78% kobiet do 22% mężczyzn.

Różnorodność, którą tworzy dolina rzeki Warty, czy też Park Krajobrazowy Puszcza Zielonka oraz okoliczne zabytki (m. in. pocysterskie zabudowania, rezerваты przyrody, pomnik przyrody jakim jest

wielkopolski Dąb Bartek), wytyczają szlaki turystyczne zachęcając do wycieczek pieszych, rowerowych i samochodowych.

Szereg z tych propozycji jest nieodpłatnych dla osób chętnych, a część jest objęta ulgą wynikającą z obowiązywania w gminie m. in. Czerwonackiej Karty Seniora, do której uprawnieni są mieszkańcy od ukończenia 60 r.ż. Dystrybucja Karty zajmuje się Urząd Gminy Czerwonak.

Tabela nr 7. Liczba wydanych Czerwonackich Kart Seniora

ROK	Liczba
2018	935
2019	1 028
2020	257

Źródło: dane z GOK „Sokół” w Czerwonaku

Przejawem aktywnego udziału starszych mieszkańców gminy w życiu społecznym jest działająca przy Urzędzie Gminy Czerwonak Rada Seniorów Gminy Czerwonak, powołana Uchwałą Nr 314/XXXVI/2017 z 18.05.2017 r. Składa się ona z 14 mieszkańców będących reprezentantami interesów osób starszych. Ma na celu podejmowanie działań integrujących środowiska osób starszych oraz wzmacniania i wspierania ich udziału w życiu społeczności lokalnej.

Dostarczanie seniorom usług i świadczeń w przypadku utraty zdolności do samodzielnego funkcjonowania, problemów wynikających z zachodzących procesów starzenia zajmują się głównie system ochrony zdrowia (pielęgnacja, rehabilitacja, leczenie) oraz pomoc społeczna.

Podstawową opiekę zdrowotną tj. opiekę lekarza rodzinnego, pielęgniarki środowiskowo-rodzinnej oraz ambulatoryjną opiekę specjalistyczną realizuje podmiot niepubliczny jakim jest Zespół Lekarza Rodzinnego "Pro Familia". Świadczenia medyczne realizowane są w ośrodkach zdrowia w Czerwonaku, Koziegłowach i Owińskach.

Mieszkańcy na terenie gminy Czerwonak mają dostęp m. in. do następujących usług medycznych:

- podstawowa opieka zdrowotna,
- badania profilaktyczne,
- badania laboratoryjne,
- szczepienia ochronne,
- opieka pielęgniarska domowa,
- zabiegi pielęgniarskie w domu,
- specjalistyczna opieka zdrowotna w ramach poradni: chirurgicznej, laryngologicznej, neurologicznej, dermatologicznej, alergologicznej, stomatologicznej,
- szeroki zakres zabiegów rehabilitacyjnych.

Spora grupa seniorów jest pacjentami Pielęgniarskich Ośrodków Medycyny Środowiskowo-Rodzinnej: „Vena” w Koziegłowach i „Pomoc” w Czerwonaku.

Jednostką organizacyjną gminy realizującą zadania pomocy społecznej zlecone gminie i zadania własne gminy jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwonaku, którego siedziba mieści się w Czerwonaku, Plac Zielony 1.

W 2020 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwonaku przyznał decyzją świadczenia 397 osobom. Wsparciem objętych zostało łącznie 451 rodzin, w tym z pomocy w postaci pracy socjalnej.

Tabela nr 8. Najczęstsze powody przyznania pomocy społecznej przez GOPS w 2020 roku

Powody przyznania pomocy	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
Długotrwała lub ciężka choroba	242	461
Niepełnosprawność	75	152
Ubóstwo	142	251

Źródło: dane z GOPS w Czerwonaku

Jak wskazuje powyższa tabela, długotrwała choroba i niepełnosprawność są wiodącymi powodami będącymi podstawą przyznania pomocy społecznej.

Z perspektywy osób starszych, jedną z istotnych form wsparcia, którą można uzyskać w Ośrodku Pomocy Społecznej są usługi opiekuńcze. Dzięki opiece środowiskowej osoby potrzebujące pielęgnacji i opieki mogą pozostać w swoim dotychczasowym miejscu zamieszkania i utrzymać więzi rodzinne i sąsiedzkie.

Usługi opiekuńcze świadczone w miejscu zamieszkania chorego są obowiązkowym zadaniem własnym gminy, realizowanym na podstawie:

- ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r., poz. 1876 oraz z 2021 r. poz. 2369),
- Uchwały Rady Gminy Nr 353 /XLIX/2010 z dnia 18 lutego 2010 r. w sprawie zmiany uchwały Nr 166/XXV/2004 Rady Gminy Czerwonak z dnia 20 maja 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze oraz warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat oraz trybu ich pobierania,
- Rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 22 września 2005 r. w sprawie specjalistycznych usług opiekuńczych (Dz. U. z 2005 r. Nr 189, poz. 1598 ze zm.).

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi mogą być przyznane również osobie, która wymaga pomocy innych osób, a rodzina, a także wspólnie niezamieszkujący bliscy nie mogą takiej pomocy zapewnić.

Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia. Odbywa się to na drodze postępowania administracyjnego podejmowanego na wniosek, na który przeprowadzany jest Rodzinny Wywiad Środowiskowy. Postępowanie kończy się wydaniem decyzji administracyjnej. Szczegółowe warunki przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi, oraz szczegółowe warunki częściowego lub całkowitego zwolnienia od opłat, jak również tryb ich pobierania określa stosowna uchwała Rady Gminy.

W roku 2020 r. usługi opiekuńcze świadczone były dla 53 osób (w tym dla 42 kobiet i 11 mężczyzn).

Tabela nr 9. Beneficjenci usług ze względu na płeć

Rok	Liczba usługobiorców	w tym:	
		kobiety	mężczyźni
2018	59	43	16
2019	58	46	12
2020	53	42	11

Źródło: dane z GOPS w Czerwonaku

Tabela nr 10. Przedziały wiekowe klientów usług opiekuńczych

L.p.	Przedziały wiekowe (w latach życia)	Liczba osób w roku		
		2018	2019	2020
1.	91-98	8	8	7
2.	86-90	11	13	10
3.	81-85	7	11	11
4.	76-80	13	6	8
5.	70-75	5	6	2
6.	61-69	11	10	13
7.	47-59	4	4	2
Razem:		59	58	53

Źródło: dane z GOPS w Czerwonaku

Wśród świadczeniobiorców otrzymujących pomoc w postaci usług opiekuńczych w 2020 roku osoby w wieku powyżej 80 lat stanowiły największą grupę beneficjentów (28 osób).

Tabela nr 11. Beneficjenci usług ze względu na miejsce zamieszkania

L.p.	Miejscowość	Liczba osób w roku		
		2018	2019	2020
1.	Bolechowo	1	1	2
2.	Bolechowo os.	3	0	0
3.	Bolechówko	2	2	2
4.	Owińska	10	5	4
5.	Czerwonak	14	12	16
6.	Koziegłowy	27	32	24
7.	Kicin	2	3	2
8.	Mielno	-	1	1
9.	Dziewicza Góra	-	1	1
10.	Promnice	-	1	1
Razem:		59	58	53

Źródło: dane z GOPS w Czerwonaku

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w **domu pomocy społecznej**. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwonaku kieruje beneficjenta do domu pomocy po wyczerpaniu możliwości wsparcia w dotychczasowym środowisku zamieszkania, po skompletowaniu wymaganej dokumentacji i tylko pod warunkiem dobrowolnej, świadomej zgody osoby zgłaszanej. W sytuacjach wątpliwych, jak też w sytuacjach bezwzględnych, tutejszy organ zobowiązany jest dokonać stosownego zawiadomienia właściwego sądu lub prokuratora, celem zgłoszenia osoby do biegłych specjalistów i ustalenia koniecznych działań pomocowych i interwencyjnych.

Domy pomocy społecznej, w zależności od tego, dla kogo są przeznaczone, dzielą się na następujące typy domów, dla:

- 1) osób w podeszłym wieku;
- 2) osób przewlekle somatycznie chorych;
- 3) osób przewlekle psychicznie chorych;
- 4) dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie;
- 5) dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie;
- 6) osób niepełnosprawnych fizycznie;
- 7) osób uzależnionych od alkoholu.

W 2020 roku w sumie **22 osoby** (10 kobiet, 12 mężczyzn) z gminy Czerwonak było mieszkańcami domów pomocy społecznej zlokalizowanych w: Poznaniu ul. Ugory i ul. Konarskiego, w Wieleniu, Łęczeczkach, Psarskiem, Śremie, Trzciance, Chojnie, Pleszewie, Kotlinie, Baszkowie oraz Sieradzu. Na podstawie postanowienia Sądu Rejonowego w Poznaniu z 2017 r., jedno nastoletnie dziecko przebywa w Domu Pomocy Społecznej dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych intelektualnie w Rzadkowie gm. Kaczory.

Wszystkie te placówki prowadzone są przez jednostki samorządu terytorialnego i znajdują się w stosownym rejestrze Wojewody.

W ostatnich latach, ze środków Gminy Czerwonak w ramach dotacji dla organizacji pozarządowych, realizowane było zadanie: rehabilitacja ruchowa chorego w domu, z której korzystali również seniorzy uprawnieni z uwagi na swój stan zdrowia (m. in. po udarach, z zaburzeniami funkcji ruchu, z zespołami bólowymi).

Miejszem oferującym pomoc dla seniorów na terenie gminy jest również Centrum Wsparcia Rodziny i Seniora z siedzibą w Owińskach. W ramach swojej działalności Centrum ma takie propozycje jak m.in.: fizjoterapia, poradnictwo psychologiczne, usługi opiekuńcze, zajęcia grupowe, Klub Seniora.

IV. Cele Programu

W gminie realizowany jest Program Wsparcia Dorosłych Osób z Niepełnosprawnością oraz ich Rodzin w Gminie Czerwonak na lata 2020-2024. Dlatego niniejsze działania kierowane są głównie do seniorów, by przeciwdziałać ich wykluczeniu społecznemu, dyskryminacji z uwagi na wiek, kierując się troską szczególnie o seniorów niesamodzielnych, zależnych od innych, żyjących w skromnych warunkach bytowych.

1. **Głównym celem** Gminnego Programu na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak na lata 2021 – 2025 „ZACHOWAJ RADOŚĆ ŻYCIA” jest:

podtrzymanie udziału osób starszych w życiu społecznym oraz zapewnienie im niezbędnego wsparcia.

Jedną z najważniejszych potrzeb seniorów, naprzeciw której wychodzi Program „ZACHOWAJ RADOŚĆ ŻYCIA” jest niwelowanie problemu samotności i osamotnienia seniorów.

2. **Cele szczegółowe:**

Cel szczegółowy nr 1

Kształtowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej

Zadania:

1. Integracja seniorów poprzez ich udział w wydarzeniach kulturalnych, sportowych i rekreacyjnych.
2. Podtrzymywanie aktywności, zapobieganie pogorszeniu sprawności osób starszych oraz integracja międzypokoleniowa i społeczna.
3. Upowszechnianie zdrowego stylu życia.
4. Edukacja na temat starzenia oraz w zakresie problematyki osób starszych, niesamodzielnych, zależnych.

Cel szczegółowy nr 2

Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa fizycznego i poziomu zabezpieczenia socjalnego osób starszych

Zadania:

1. Monitorowanie i wczesna interwencja w sytuacjach zagrożenia ubóstwem i wykluczeniem społecznym osób starszych, zależnych.
2. Rozwój usług środowiskowych w miejscu zamieszkania, w tym wolontariat.
3. Przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych.

V. Finansowanie Programu

Niniejszy Program będzie finansowany ze środków gminy Czerwonak, będących w dyspozycji jednostek gminnych realizujących działania na rzecz seniorów w ramach zadań własnych. Jego zakres będzie ustalany co roku, zależnie od kwoty przewidzianej w budżecie gminy na realizację celów niniejszego Programu. Nie wyklucza to możliwości pozyskania dofinansowania w ramach innych mechanizmów finansowych oraz programów rządowych.

VI. Zakończenie

Gminny Program na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak „ZACHOWAJ RADOŚĆ ŻYCIA” ma charakter otwarty. W zależności od wniosków z realizacji oraz prowadzonego monitoringu, Program może ulegać modyfikacjom służącym realizacji celu głównego.

Koordynatorem i współrealizatorem zadań będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwonaku przy współpracy i udziale Urzędu Gminy Czerwonak oraz gminnych jednostek organizacyjnych, placówek służby zdrowia i organizacji pozarządowych obejmujących swymi działaniami mieszkańców gminy.

Sprawozdanie z realizacji Programu będzie stanowiło część sprawozdania rocznego Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Czerwonaku.

SPIS TABEL

Nr tabeli	Tytuł	Strona
1.	Gmina Czerwonak w liczbach	6
2.	Liczba ludności w gminie Czerwonak w latach 2011-2020	7
3.	Mieszkańcy gminy Czerwonak w strukturze wieku i płci stan na 31.12.2020 roku	7
4.	Mieszkańcy gminy Czerwonak w strukturze wieku w latach 2018, 2019, 2020	8
5.	Przyrost naturalny (wskaźnik na 1000 mieszkańców) w gminie Czerwonak w latach 2011-2020	8
6.	Liczba członków Klubów seniora w gminie Czerwonak	9
7.	Liczba wydanych Czerwonackich Kart Seniora	10
8.	Najczęstsze powody przyznania pomocy społecznej przez GOPS w 2020 roku	11
9.	Beneficjenci usług ze względu na płeć	12
10.	Przedziały wiekowe klientów usług opiekuńczych	12
11.	Beneficjenci usług ze względu na miejsce zamieszkania	12

Uzasadnienie
projektu uchwały Rady Gminy Czerwonak
w sprawie Gminnego Programu na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak
„ZACHOWAJ RADOŚĆ ŻYCIA” na lata 2021-2025

Problemy zdrowotne osób w podeszłym wieku, leczenie oraz pielęgnacja osób starszych są we współczesnym świecie coraz bardziej aktualne. Starzenie się ludności niesie za sobą ogrom konsekwencji ekonomicznych, społecznych i zdrowotnych. Z upływem lat pogarsza się poziom zdrowia i sprawność osób starszych oraz maleje w związku z tym ich samodzielność. Względem tych osób wymagane jest dostosowanie właściwego podejścia w życiu codziennym, podtrzymywanie samodzielnego funkcjonowania, zapewnienie dziennej opieki. Osoby aktywne, które jednak stanowią tylko odsetek całej populacji seniorów, udzielają się w różnych organizacjach i instytucjach, działają na rzecz ogółu, są aktywni np. w Klubach Seniora, Radzie Seniorów.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 i art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, a także w oparciu o art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o pomocy społecznej do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, a także podejmowanie zadań wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych.

Głównym celem Gminnego Programu na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak jest „podtrzymanie udziału osób starszych w życiu społecznym oraz zapewnienie im niezbędnego wsparcia”.

Koordinatorem i współrealizatorem zadań będzie Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Czerwonaku przy współpracy i udziale Urzędu Gminy Czerwonak oraz gminnych jednostek organizacyjnych, placówek służby zdrowia i organizacji pozarządowych obejmujących swymi działaniami mieszkańców gminy.

Powyższa uchwała nie wywołuje dodatkowych skutków finansowych. Program będzie finansowany ze środków gminy Czerwonak będących w dyspozycji jednostek gminnych realizujących działania na rzecz seniorów w ramach zadań własnych.

Polityka senioralna to obszar, gdzie skuteczność działań kształtujących warunki godnego i zdrowego starzenia się, zależy od szerszej polityki społecznej i koordynacji działań na rzecz seniorów. Temu ma służyć niniejszy Program.

W tym stanie rzeczy, podjęcie uchwały w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Gminnego Programu na rzecz Starszych Mieszkańców Gminy Czerwonak „ZACHOWAJ RADOŚĆ ŻYCIA” na lata 2021-2025 jest w pełni uzasadnione.